

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024



No 2

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati



74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982



Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 890 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 29-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.



MUNDARIJA

Ilm-fanga baxshida umr	10
Baxtiyor Islamov	
Kichik biznesni rivojlantirishda "yashil" iqtisodiyotni keng tatbiq qilishning ahamiyati	12
Gulnora Abdurahmonova Kalandarovna, Sanjar Baxodirovich G'oiptazarov	
Brand Capital as a Determinant of Institutional Prestige and Student Choice in the Higher Education System	18
Zufarova Nozima Gulamiddinova	
Inson va atrof-muhit dialektikasi: nomutanosiblik ko'rsatkichlari va ekologik muammolar	26
Butaboyev Maxammadjon Tuychiyevich, Maxmudov Nosir Maxmudovich	
Yashil budjetlashtirish va uni O'zbekistonda joriy etish istiqbollari	32
Meylev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi	
Iqtisodiyotda ta'lim va fan integratsiyasining asosiy yo'nalishlari	37
Yormatov Ilmidin Toshmatovich	
Transport vositalari va yo'llar turizm transport infratuzilmasini rivojlantirishning muhim omilidir	41
Agzamov Shaxboz Akmalovich	
Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish	46
A. X. Salamov	
Biznes-reja baliqchilik xo'jaligi rivojlanishi uchun asos sifatida	50
Dosmurotova Shaxista Kengashovna	
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi	57
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari	65
Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich	
Tijorat banklari depozit operatsiyalari samaradorligini oshirish muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari	69
Shamsiyev Nodir Muratovich	
Hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari	74
Shagzatov Oybek bahodirovich	
Hududlar biznes muhitini rivojlantirish va samarali boshqarish yo'nalishlari	78
Davlatov Sanjar Abdimannonovich	
Ijtimoiy rivojlanish xulq-atvor paradigmasida yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari	82
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
Korxonalar innovatsion faoliyatida raqamli transformatsiyaning muhim yo'nalishlari	86
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida)	91
Yoriyeva Farangiz Murodillayevna	
Innovatsion tadbirkorlik muhitini kompleks baholashda xalqaro tashkilotlar tajribasi	96
Nazarova Umida Avazovna	
Turizm faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish samaradorligini oshirishning ayrim usullari	100
Mirzaxodjayev Alisher Botirovich	
Globalashuv sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqirish	105
Mirzayev Musurmon Umidullayevich	
Surxondaro viloyati iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni va ahamiyati	110
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Ta'lim muassasalarida xarajatlarni moliyaviy nazorat etishning samaradorligi tahlili	115
Eshonqulov Davlatjon Rajabboyevich	
Ta'minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish	121
Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi	
Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari	125
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	



Развитие цифровой трансформации банковского сектора Республики Узбекистан.....	131
Абдурахманова Матлуба Махамдаминовна	
Asosiy fondlarni hisoblash va baholash usullarini takomillashtirish istiqbollari.....	137
Rixsimbayev Odiljon Qobiljonovich	
Marketingda tovar harakati tizimini optimallashtirish va modellashtirish	143
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Kamola Abdujabborovna Pardayeva	
Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari: Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili.....	150
Sultonboeva Munira bahodirovna	
Soliq munosabatlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati: ilmiy-nazariy qarashlar.....	156
Axrorov Zarif Oripovich, Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li	
Взаимосвязь инвестиционной стратегии с оценкой эффективности инвестиционного проекта	161
С. С. Алиева, А. Назаров	
Erkin iqtisodiy zonalarining faoliyati va boshqaruv mexanizmini takomillashtirish.....	169
Sheraliyeva Saida Azatovna	
Xizmat safari xarajatlari hisobining huquqiy asoslari	172
Ergashev Sarvar Xudoynazarovich	
Инклюзивное образование и его особенности.....	177
Зайнутдинова Умида Джалоловна	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	181
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Mamlakatda soliq qarzdorligi vujudga kelishining asosiy sabablari va ularni qisqartirish yo'llari.....	186
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li	
Mulk qiymatini baholash tushunchasi, baholash obyektlari, baholanadigan qiymat turlari.....	190
Izbosarov Boburjon Bahriddinovich, Yoqubboyev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta xizmatlarining zamonaviy transformatsiyasi.....	195
G. Adilova	
Biznes subyektlarida samaradorlik masalalarini o'yinlar nazariyasi usuli bilan baholash.....	199
Mardiyev Nurali	
Yengil sanoatda "lean production" konsepsiyasini tatbiq etishning amaliy jihatlari.....	205
Yaxyayeva Inobat Karimovna	
Soliq salohiyatini baholash usullari va ularning tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga ta'siri tahlili	209
Borotov Sharofiddin Jumaqul o'g'li	
Ko'chmas mulk bozorini baholashning institutsional asoslari	215
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	223
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
O'zbekistonning bank-moliya tizimi hamda unda Islom moliyasi instrumentlarini jalb etishdagi joriy tendensiyalar	228
Eshimov Alisher Dasmurodovich	
Tashqi savdoda notarif usullarni qo'llashning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash metodologiyasi (rivojlangan davlatlar tajribasi)	236
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Reklama xizmatlari va uning subyektlar samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari.....	242
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirish asoslari	247
Imonqulov Nuriddin Qo'shmon o'g'li	
Tijorat banklari biznes ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	252
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
Majburiy tibbiy sug'urtaning vujudga kelishi va o'ziga xos xususiyatlari.....	258
Kenjayev Soxib Sayfiyevich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy soliq ma'murchiligini joriy etish orqali budjet-soliq siyosati samaradorligini yanada oshirish	262
Yuldasheva Shaxnoza Xojiakbar qizi	
Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida derivativlar bozorining roli	268
Shokirov Mirkamol Mirolim o'g'li	



Boshqaruv hisobida mas'uliyat markazlarini tashkil etish masalalari	276
Sobirov Otabek Olimjonovich	
Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari	279
Kultayev Farxod Shavkatovich	
Tijorat banklari foydasi va rentabillik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillar tahlilini takomillashtirish	283
Normo'minov Temurbek Sheraliyevich	
O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari aktivlar sifatini oshirish yo'llari	286
To'ychiyev Otabek Shamshiyevich	
Venchur kapitalining mohiyati va O'zbekistonda venchur tizimini rivojlantirishning institutsional asoslari.....	290
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna	
Innovatsiyalar: zamonaviy iqtisodiyot uchun innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash zarurati.....	295
Malikova Dilrabo Muminovna, Tursunov Jahongir Ulug'bek o'g'li	
Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta'sirini ko'p omilli ekonometrik modellashirishda tahlil qilish.....	299
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion jozibadorlikni oshirish yo'llari	304
Abdullayev Boburjon Akbaraliyevich	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	308
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	312
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Talabalarining oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	316
O. U. Shomurodov, A. A. Suyarov, Z. U. Uroqov, J. S. Urazov, A. T. Ablahatov	
Ways to Use the Experience of Foreign Countries in Creating a Beneficial Business Environment for Entrepreneurship And Improving Taxation.....	321
Mukhlisa Ikramova	
Aholi turmush darajasini oshirishda moliyaviy savodxonlikning o'rni va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri	327
Yusupov Muhammadali Soxib o'g'li, J.D. Xojiyev	
Temir yo'l sanoat korxonalariida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini boshqarish bo'yicha xorijiy tajriba.....	331
Kadirova Sharofat Amonovna	
Механизм внедрения аутсорсинговой деятельности в АО “Ўзтемирйўлйўловчи”	334
Н. Э. Кахарова	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish investitsiyalarni jalb qilishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	339
Sharipov Bobur Anvar o'g'li	
“STEKLOPLASTIK” MJCHning bozordagi strategik holatini tahlil qilish	344
Musyeva Shoira Azimovna	
Agrar sektorda ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishning nazariy masalalari	350
M. Sh. Nazarova, Z. S. Kazakova	
Methodological Foundations of Bank Lending and Classification of Factors Affecting the Features of Obtaining Loans.....	355
Raxmanova Laylo bahodirovna, A. Karimova	
Agrosanoat klasterlarda tovar-moddiy xaziralari samaradorligini KPI orqali baholash uslubiyati	359
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari.....	364
Salamov Ibrohim, Nazarova Maryam Sharifovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich, Kudratov Rizo Turdibayevich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xamdanova Nasiba Ablakulovna, Xudayberdiyeva Ma'rifat Umarovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari	371
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi	
Процессы цифровизации АО “Hududgazta'minot”	375
Хусанов Кахрамон Нишонович	
O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish yo'llari.....	380
Abdullayeva Madina Kamilovna, Eldorbekov G'ofurbek Iskandarbek o'g'li	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik subyektlari uchun kredit tizimini takomillashtirish mexanizmi.....	383
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich	



Mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapitalning tovarlar va xizmatlar importi salohiyatiga ta'sirini ekonometrik modellar bilan baholash.....	388
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	
O'zbekistonda bank xizmatlari raqobatbardoshligini baholash mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari.....	396
Sh. Madraimov	
Kapital bozorida sug'urta kompaniyalar institutsional investor sifatida	399
Xasanova Lola Mamasharifovna	
Yangi O'zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'p funksiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari	402
B. B. Berkinov	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirish mexanizmlari	411
G'afurov Umidjon Bahodir o'g'li	
Rivojlangan mamlakatlarda kekxa fuqarolarning bandligini oshirish kam ta'minlangan aholi qatlamini qo'llab-quvvatlash usuli sifatida (Yaponiya tajribasi misolida)	415
Karimov Bekzodjon Iloxomovich	
Tashqi savdoni oshirishda boj-tarif siyosatini takomillashtirish mexanizmlari	422
Pardayev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
Финансы или корпоративные финансы	428
Уринов Бобур Насиллоевич	
In Ensuring Economic Development in the Country Green Economy and its Features	434
Akhunova Shakhistakhon Nomonjanovna, Abdusattorova Mokhirabonu Abdugoppor kizi	
Tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari	439
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li	
Сокращение уровня бедности в Узбекистане	445
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
Paxtachilik sohasida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirishning innovatsion yechimlari va uning foydaga ta'sirini baholash	450
S. B. Inoyatov	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlash amaliyotidagi muammolar va ularni barataraf etish yo'llari.....	455
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
Mahalliy budjet daromadlarining nazariy va ilmiy asoslari	462
O'lokulova Feruza Mansurovna	
Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili	465
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich	
Raqamli marketingni rivojlantirish zaruriyati	471
Xalmuxamedova Zebaxon Babaxanovna	
Tijorat banklari o'rtasidagi raqobatni rivojlantirish orqali fond bozorida aksiyalar narxini barqarorligini ta'minlash istiqbollari	475
M. Yuldosheva	
Konchilik sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarining ilmiy-nazariy asoslari	482
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'zbekistonda banklar moliyaviy xizmatlari va ular sifatining amaldagi holati tahlili	489
Mirzayev Mirza Abdullayevich	
Oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy samaradorlikning raqobatbardoshligini instituttsional tahlil qilish mexanizmi.....	494
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna	
Integrasiya sharoitida to'qimachilik sanoatining rivojlanishi	501
Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna	
Auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish jarayonlarini takomillashtirish	505
Karamatova Noiba Husnitdinovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarini	512
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Экономическое сознание и экономическое мышление: теоретический анализ.....	519
Пардаев Мамаюнус Каршибаевич, Мухаммедов Мурод Мухаммедович	



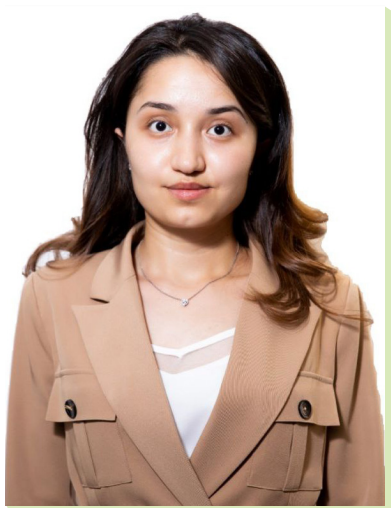
O'zbekiston respublikasi tijorat banklari tomonidan qurilish korxonalarini kreditlashni takomillashtirish yo'llari	524
Sultonov Baxram Begdullayevich	
Роль искусственного интеллекта в современных технологиях медиаобразования в высших учебных заведениях.....	528
Самигова Гуландом Абдужаббаровна	
Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ularning ta'lim sifatiga ta'siri	536
Mirzayeva Muhliisa Ubaydullo qizi	
Mintaqaviy investitsion jozibadorlik va investitsion siyosat: nazariy talqin	541
Muminov Akmal Tulkunovich	
Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida oliy ta'lim tizimining ta'siri	545
Nasimov Adiz Azamat o'g'li, Baxtiyorova Jasmina Jasurovna, Axrorov Zarif Oripovich	
Respublikada fermer xo'jaliklarga xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va agrozizmatlar bozorini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari	550
Shukurov Ilxom Safarboyevich	
Turli mamlakatlarda oliy ta'limni moliyalashtirish yo'llari	557
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi	
Dehqonchilikni innovatsion asosda rivojlantirishning xorijiy tajribasi.....	562
Yuldashev G'iyos Turabekovich	
Tijorat bank xizmat turlarini islomiy bank xizmatlari orqali rivojlantirish istiqbollari	566
Bayjanova Gozsal Sarsengaliyevna	
Qishloq xo'jaligi mahsulotini baholash va hisobga olishning uslubiy jihatlarini takomillashtirish	572
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Секреты интересного урока в начальной школе	579
Гараева Олеся Владимировна	
Iqtisodiyotni barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyotning o'rni.....	582
Ibragimova Gulchehra Toxirovna	
Mahsulot va xizmatlarni raqamli transformatsiyasini amalga oshirish algoritmi.....	586
Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, Bobojonov Azizjon Babaxanovich, Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vositasi sifatida.....	593
Nabiyev Feruz Nurmurodovich	
Fundamentals of Innovative Management and its Organizational Control	599
Akramova Aziza Abduvohidovna, Maqsudov Bunyod Abdusamatovich	
Moliyaviy menejment tizimini rivojlantirishda raqamli marketingdan foydalanishning afzalliklari.....	604
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Оценка экономической эффективности использования фотоэлектрической тепловой установки.....	608
Жураев Ислон Рахматович, Юлдошев Исроил Абриевич, Жураева Зухра Исламовна	
Ilmiy darajali kadrlar tayyorlash sohasida xalqaro tajriba.....	614
Fazliddinov Shohruh Shamsiddinovich	
Turizm infratuzilmasi va uning tarkibiy tuzilishi	621
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlari bozorining rivojlanishi sabablari.....	625
Abdukadirova Kamola Azimovna	
Mintaqada turizm sohasini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	629
Isomiddinov Inomjon Qurvonali o'g'li	
Ichki turizmni rivojlantirish bo'yicha infrastruktura holati	636
Dehqonov Burxon Rustamovich	
Soliqqa tortish maqsadida kadastr qiymatlarini aniqlash mexanizmlarini takomillashtirish yo'llari.....	642
Kamilov Abror Anvarovich	
O'zbekistonda uylarning energiya samaradorligini oshirish.....	647
Dodiyev Fozil O'tkurovich	
O'zbekistonda talant menejmentni tatbiq etish istiqbollari.....	653
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari.....	658
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li	



Bulutli texnologiyalardan foydalangan holda resurs xarajatlarini optimallashtirish: tahlil va boshqarish	663
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Karabayev Rustam Zafarovich	
Milliy iqtisodiyotni rivojlanishida sug'urta institutlarining tutgan o'rni.....	673
K. A. Sharipov, D. Jo'rayev	
Tadbirkorlik nazariyasining evolyutsion talqini.....	678
Aripov Oybek Abdullayevich	
Enhance Export Potential of Private Entrepreneurship and Small Venture.....	683
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi	
Mintaqa barqaror rivojlanishini cheklovchi ekologik omillar tahlili.....	690
Adilova Marg'uba Tursunaliyevna	
Improving the Efficiency of Industrial Enterprise Activities in the Age of Digital Technologies	698
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
A study of green marketing practices in the retail industry – Advantages and disadvantages.....	705
Davronova Zilola Gulomovna	
Tijorat banklarining korporativ xizmatlarini transformatsiyalash jarayonini rivojlantirish.....	709
Farmanova O'g'li Aliqul qizi	
Davlat moliyaviy nazorat tizimini rivojlantirish istiqbollari.....	715
Maxmudov Azamat Normuradovich	
Xorijiy banklarning moliya injiniringi mahsulotlari va rivojlanish istiqbollari	721
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekistonda turizm xizmatlari imkoniyatlari: muammo va yechimlar	727
Fayziyev Oybek Raximovich, Xalikov Saydilla Abdraxmanovich	
Sanoat klasterlarini shakllanishining simulyatsiya modelini yaratish	734
Xakimov Ziyodulla Axmadovich, Axmedova Rayxona Jasurbek qizi	
Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning xususiyatlari va ustuvor yo'nalishlari	741
Tolibjon Qazaqov Sharifjon o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotda zamonaviy texnika va texnologiyalarning xususiyatlari.....	747
Xusanov Ulugbek Nishanovich	
Biologik aktivlar va qishloq xo'jaligi mahsuloti joriy hisobini tashkil etish bo'yicha xorijiy tajribalar	752
Yusupova Mahfuza Baxtiyor qizi	
Mulkchilikning iqtisodiyotdagi ahamiyatini qiyosiy tahlil qilish (O'zbekiston va Shvetsiya misolida)	757
Odil Norboyev	
Ipoteka krediti riskining ayrim nazariy jihatlarini.....	761
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	
Xalqaro turizm bozorining rivojlanish tendensiyalari va unda O'zbekistonning ishtiroki.....	764
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, Bobobekova Nargiza Baxtiyorovna	
Tijorat banklari fond bozoridagi aksiyalar narxini o'zgarishini ebo moduli orqali aniqlashning ekonometrik tahlili.....	769
Yuldoshova Manzura Ollashkurovna	
Organizational mechanism of sustainable development of the tourism industry, role and application of technologies.....	780
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich	
Banklarda risklarni diversifikatsiyalashning mohiyati va ahamiyati	787
Baxriddinov Sharofiddin	
Davlat oliy ta'lim muassasalarida daromad va harajatlarning o'zaro mutanosibligi.....	793
Gafurov Anvar Bazarbayevich	
To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri: tahlil va istiqbollari.....	799
Raxmanov Bekzod Ibragimovich	
Инновационный и развивающий менеджмент в сфере услуг	803
Ахтимова Моҳигул Эркиновна	
Ishsizlarni kasb-hunarga o'qitish asosida raqobatbardoshligini oshirish	807
Bakiyeva Iroda Akbarovna	
Dehqon xo'jaliklarida yetishtirilgan grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish yo'llari	811
Inobatov Abror Boshlarovich	
Комплаенс и риск менеджмент в международных гуманитарных организациях	817
Мухамеджанов Баходир Кахрамонович	
Ipakchilik korxonalarida innovatsion faoliyatni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari.....	822
Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna	



Soliqlarning yig'iluvchanligi va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	826
Abdurasulov Alisher Abdurasulovich	
Soliq islohotlari: u qanday bo'lishi kerak?	831
Hotamov Alisher Farxodovich	
Анализ операционных процессов экспорто-ориентированных хлопково-текстильных кластеров.....	837
Джурабаев Отабек Джурабаевич	
Ish bilan bandlikni sifat xususiyatlari asosida baholashga zarurat: ilmiy-nazariy yondashuvlar	842
Qurbonov Samandar Pulatovich	
Technology of Formation of Profession-Oriented Communication Competences in Training of Future Specialists in Higher Education Institutions.....	848
Rajapov Sulaymon	
Improving The Methodology of Developing Professional and Communicative Skills in Future Economists (In the Case of Teaching English).....	852
Samandarova Nargiza	
Sanoat mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion texnoparklardan foydalanish muvaffaqiyatiga ta'sir etuvchi omillar.....	860
Sobirxonov Akbarxon Aziz-o'g'li	
Oziq-ovqat sanoati korxonalarida investitsion salohiyatni shakllantirishning mazmuni va ahamiyati	865
Xamrayev Nodirbek Ravshanovich	
O'zbekistonning moliyaviy siyosati: tarkibiy tuzilishi va tahlili	872
Jabborova Dilafruz Sodiq qizi	
Institutsional islohotlarni chuqurlashtirish sharoitida lizing investitsiyalarini rivojlantirishning nazariy-uslubiy jihatlari	879
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Hududlar rivojlanishini ta'minlashda erkin iqtisodiy zonalarining ahamiyati.....	885
Salomat Norova	



O'ZBEKISTONNING MOLIYAVIY SIYOSATI: TARKIBIY TUZILISHI VA TAHLILI

Jabborova Dilafruz Sodiq qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tayanch doktranti

Annotatsiya: Bugungi kunda rivojlanayotgan mamlakatlar qatori O'zbekistonda barqaror biznesni rivojlantirish borasida bir qator ishlar amalga oshirilmoqda. Bunga erishish uchun esa mamlakatda olib borilayotgan moliyaviy siyosatning oqilona yo'lga qo'yilishi va uning katta qismini barqaror biznesni rivojlantirishga, aholi turmush darajasini yaxshilashga, tashqi savdoni oshirishga, mamlakatda kichik va o'rta biznesni rivojlantirishga yo'naltirish lozim.

Ushbu maqolada O'zbekistonning moliyaviy siyosati: tarkibiy tuzilishi va tahlili, uning asosiy quroli va tarkibiy qismlari haqida so'z yuritilgan va 2023-yil yakunlari bo'yicha davlat budjeti daromadlari va xarajatlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, moliyaviy siyosat, davlat budjeti, davlat budjeti parametrlari, davlat xarajatlari, monetar siyosat, pul kredit siyosati, kichik biznes, o'rta biznes, yashil moliyalash, taraqqiyot strategiyasi.

Abstract: Today, in Uzbekistan, as in every other country, a number of activities are being carried out to develop sustainable business. In order to achieve this, it is necessary to rationally implement the financial policy in the country and direct a large part of it to the development of sustainable business, improving the living standards of the population, increasing foreign trade, and developing small and medium-sized businesses in the country.

This article talks about the financial policy of Uzbekistan: structural structure and analysis, its main weapon and components, and analyzes the income and expenses of the state budget by the end of 2023.

Key words: Uzbekistan, financial policy, state budget, state budget parameters, state expenditures, monetary policy, money credit policy, small business, medium business, green financing, development strategy.

Аннотация: Сегодня в Узбекистане, как и в любой другой стране, проводится ряд мероприятий по развитию устойчивого бизнеса. Для достижения этой цели необходимо рационально реализовать финансовую политику в стране и направить значительную ее часть на развитие устойчивого бизнеса, повышение уровня жизни населения, увеличение внешней торговли, развитие малого и среднего бизнеса. крупного бизнеса в стране.

В данной статье рассказывается о финансовой политике Узбекистана: структурная структура и анализ, ее основное оружие и составляющие, а также анализируются доходы и расходы государственного бюджета до конца 2023 года.

Ключевые слова: Узбекистан, финансовая политика, государственный бюджет, параметры государственного бюджета, государственные расходы, денежно-кредитная политика, денежно-кредитная политика, малый бизнес, средний бизнес, зеленое финансирование, стратегия развития.

KIRISH

Hech kimga sir emaski, mamlakatimizning so'nggi yillardagi iqtisodiy ko'rsatkichlari sezilarni darajada oshib bormoqda. Buning eng katta sabablaridan biri tashqi iqtisodiy aloqlarning yaxshilanganligi va eksport darajasini oshganligida. Bu jarayonda moliyaviy siyosat borasida ham bir qator o'zgarishlar bosqichma bosqich amalga oshirilmoqda. Yangi O'zbekistonning yaratilish debochasi sifatida iqtisodiy sohalarda islohotlarning boshlanishida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli "O'zbekiston respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida" ^[1] Farmoni muhim ahamiyat kasb etdi. Ushbu harakatlar strategiyasining bitta ustuvor yo'nalishi "Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishlari" sifatida alohida e'tibor berildi.

Ushbu harakatlarning izchil davomi sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanavrdagi "202–2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" ^[2] Farmonini



imzolashi ham mamlakatimizda ortda qolayotgan har bir sohani rivojlantirishga asos bo'ldi. Ushbu taraqqiyot strategiyasida aytib o'tilgan yuzta yo'nalishlardan aynan 27-maqсад "Iqtisodiyotda moliyaviy resurslarni ko'paytirish maqsadida, kelgusi 5 yilda fond bozori aylanmasini 200 million AQSh dollaridan 7 milliard AQSh dollariga yetkazish", [2] deb belgilanganligi ham moliyaviy siyosatning muhim ekanligini yana bir bor ko'rsatib bermoqda. Mamlakatimizda kapital harakatini bosqichma-bosqich erkinlashtirish, yirik korxonalarni va ulardagi ulushlarni (aksiyalarni), shu jumladan, fond birjasi orqali xususiyashtirish. Davlat ulushiga ega tijorat banklarida transformatsiya jarayonlarini yakunlab, 2026-yil yakuniga qadar bank aktivlarida xususiy sektor ulushini 60 foizgacha yetkazish nazarda tutilgan.

Moliya siyosati ta'sir ko'rsatadigan asosiy obyektlar – aholining turli qatlamlari, davlat institutlari (tashkilotlari), sanoat va xo'jalikning boshqa sohaları, mintaqalar va mamlakatlarning umumiy hududlarini aytib o'tishimiz mumkin. Moliya siyosatining asosiy quroli va tarkibiy qismi davlat budjeti daromadlari va harajatlari, soliq imtiyozlaridir. Davlat tomonidan tanlangan iqtisodiy siyosatga va maqsadlarga qarab ayrim bandlar bo'yicha harajatlarni ko'paytirish yoki kamaytirish orqali mamlakat hayotining u yoki bu tomonlariga, davlat institutlariga, iqtisodiyot tarmoqlariga, harbiy harajatlarni yoki ilmiy texnik taraqqiyot uchun harajatlarni ko'paytirib yoki kamaytirib, faol ta'sir etish mumkin.

Davlat daromadlar, ularning miqdori, soliqlar tizimi orqali iqtisodiy ushish sur'atiga, aholi farovonligiga ta'sir ko'rsatishi, inflyatsiya jarayonlarini boshqarishi mumkin. Doimiy daromadlardan olinadigan moliyaviy resurslar yetishmagan hollarda transfer to'lovlari qo'llaniladi, ularning hajmi va ularga xizmat ko'rsatish tartibi ham iqtisodiyot holatiga ta'sir ko'rsatadi. Soliq imtiyozlari Moliya siyosatining muhim usullaridan biri hisoblanadi, ularning yordami bilan davlat iqtisodiyotning muhim tarmoqlari taraqqiyotini tezlashtirishi, aholining ayrim qatlamlari yoki toifalarining daromadiga bilvosita ta'sir etishi mumkin. Moliyaviy siyosatning o'ziga xos bo'lgan eng asosiy xususiyati shundan iboratki, bu siyosat mamlakat ishlab chiqaruvchi kuchlarining rivojlanishiga va iqtisodiy muvaffaqiyatlarga uzluksiz ravishda ta'sir ko'rsatib turishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Bunday siyosat aholining turmush farovonligi ta'minlab va davlat daromadlarining manbaini ko'paytirib, moliyaviy xo'jalikka nisbatan eng yuqori natijalarni berishi mumkin. Moliyaviy siyosatning ana shunga yo'naltirilganligi orqali uning quyidagi eng asosiy maqsadini aniqlash mumkin: jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti, aholi turmushining darajasi va sifatini oshirish uchun moliyaviy sharoitlarni yaratish moliyaviy siyosatning eng asosiy maqsadidir.

ADABIYOTLAR SHARHI

Aytib o'tish joizki, har bir mamlakatda moliya tizimining ahamiyati juda katta. Shuning uchun ham moliyaviy siyosatning mazmuni, uning asosiy yo'nalishlari jamiyat taraqqiyotida davlatning roli to'g'risida, iqtisodiyotni boshqarishda davlat ishtirokining darajasini aniqlaydigan tegishli nazariy kontseptsialarga, moliyaviy siyosatni amalga oshirishning alohida instrumentlaridan foydalanishda, ya'ni moliyaviy munosabatlarni tashkil etishning aniq shakllarini namoyon bo'yicha bir qator iqtisodchi olimlar izlanishlar olib borishgan. Yigirmanchi yuz yillikda jamiyatning taraqqiyotida davlatning roli to'g'risidagi masala bo'yicha moliya nazariyasining asosiy yo'nalishlari mumtoz burjuaziya siyosiy iqtisodchilari A.Smit (1723-1780) va D.Rikardo (1772-1823) hamda ingliz iqtisodchisi J.Keyns (1883-1946) va ularning izdoshlari tomonidan turli hil nazariyalar aytib o'tilgan.

Mumtoz siyosiy iqtisod asoschilari bo'lgan A.Smit va D.Rikardolar kontseptsiyalarining mohiyati shundan iboratki, davlat iqtisodiyotga aralashmasdan erkin konkurensiyani (raqobatni) saqlamog'i lozim va jamiyat xo'jalik hayotini tartibga solishda asosiy rol bozor mexanizmlariga ajratilishi (berilishi) kerak. Ana shu printsiplarni inobatga olgan holda yigirmanchi yuz yillikning 20-yillari oxiriga qadar moliyaviy siyosat davlat xarajatlari va soliqlarni cheklashga, davlatning muvozanatli (balans-lashtirilgan) budjetini ta'minlashga qaratildi. Shu maqsadlarga muvofiq ravishda moliyaviy munosabatlarni tashkil etish, asosan, harbiy, boshqaruv va davlat qarzini qaytarish hamda unga xizmat qilish xarajatlarini budjetdan moliyalashtirish orqali davlat funktsiyalarining amalga oshirilishini ta'minladi. Budjet daromadlari esa, asosan, egri (bilvosita) soliqlar yordamida (hisobidan) shakllantirildi.

XX asrning 20-yillari oxirlaridan boshlab keynschilik nazariy kontseptsiyasi ustunlik qila boshlab, unga ko'ra iqtisodiyot taraqqiyotida davlatning rolini takror ishlab chiqarish jarayonining tsiklik rivojlanishiga aralashish va uni tartibga solish orqali kuchaytirish zarurligi asoslandi. Bunday moliyaviy siyosatni amalga oshirishning asosiy instrumenti sifatida yangi ish joylarini yaratishga yo'naltirilgan davlat xarajatlari maydonga chiqdiki, bu narsa bir vaqtning o'zida bir necha iqtisodiy va ijtimoiy vazifalarning yechilishiga imkon berdi.

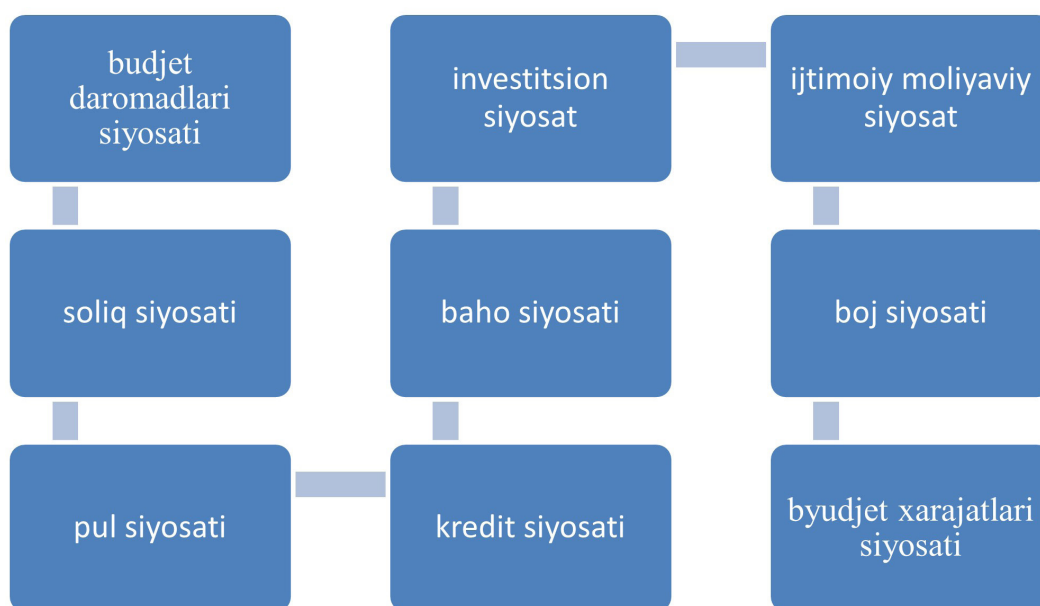
Moliyaviy siyosat ko'p o'lchamli tushuncha hisoblanadi. Agar umumiy holda uning sohasi jamiyat taraqqiyotining alohida bosqichlarida hukmronlik qilgan nazariy kontseptsiyalardan kelib chiqqan holda iqtisodiy va ijtimoiy sohalarini boshqarishda davlatning ishtirok etish parametrlari bilan aniqlansa, uning qiymat munosabatlarining elementlari bo'yicha differentsiatsiya qilinishi moliya tizimining rivojlanganligiga va uning ayrim bo'g'inlarining mustaqilligiga bog'liq bo'ladi.

METADOLOGIYA

Ushbu maqolada statistik ma'lumotlarni tahlil qilish orqali O'zbekistonning moliyaviy siyosati: tarkibiy tuzilishi va tahlili amalga oshirilgan. Maqolada sintez va ilmiy abstraksiya kabi ilmiy usullardan ham foydalanilgan. Maqolada moliyaviy siyosati: tarkibiy tuzilishi va tahlili hamda uning jozibadorligini oshirishga e'tibor qaratilgan.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlarning moliyaviy tizimini olib qaraydigan bo'lsak, moliyaviy siyosatning har bir sohasi barqaror iqtisodiy o'sish suratlari ega ekanligini ko'rishimiz mumkin. Misol uchun Germaniyada moliyaviy resurslar oqimining katta qismi qayta ishlash sanoatiga yo'naltirilgan va buning natijasi o'laroq toza mahsulotlar ishlab chiqarilmoqda, tabiatga zarar ko'rsatmaydigan, shuningdek, ularning tovarlariga bozorda talab ham o'sish suratlari yuqori. Yuqorida aytib o'tganimizdek, moliyaviy siyosatning tarkibiy qismlari quyidagi grafikda to'liq yoritib berilgan



1-rasm: Moliyaviy siyosatning tarkibiy qismlari ^[3]

Yuqoridagi rasmdan shu narsa ayonki, moliya siyosatining asosini davlat budjeti daromadlari siyoasti hamda davlat byudejti xarajatlari tashkil qilar ekan. Bunga asosiy sabab solix tizimining asosiy vazifasi davlat budjetini qisman bo'lsa ham qayt qoplash, bu budjetning daromadlari hisoblanadi uni to'g'ri taqsimlash esa budjet xarajatlari siyosati hisoblanib uni amalga oshirish yo'nalishlari sifatida kredit siyosatini, investitsion siyosatni, ijtimoiy moliyaviy siyosatlarni aytib o'tishimiz mumkin. O'z navbatida, moliyaviy siyosat davlatning iqtisodiy va ijtimoiy siyosatini amalga oshirishning vositasi bo'lib hisoblanadi va shu ma'noda yordamchi rolni o'ynaydi.

Moliyaviy siyosatni faollashtirish maqsadida moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash amaliyotini tubdan o'zgartirish katta ahamiyatga ega. Budjet vositasida, shuningdek, yuqori tashkilotlar orqali amalga oshiriladigan "vertikal" uslubga qarama-qarshi moliyaviy resurslarni moliya bozori orqali "gorizontal" qayta taqsimlash ham borgan sari yanada keng rivoj topadi. Mablag'larning o'tkazib turilishi esa moliyaviy resurslardan talab va taklifdan kelib chiqqan holda foydalanishni nazarda tutadi ^[4]. Moliya bozorining rivojlanishi munosabati bilan milliy iqtisodiyotni rivojlantirish va umumdavlat ehtiyojlarini qondirish uchun aholi, korxona va tashkilotlarning pul daromadlari va jamg'armalarini jalb etish zarur. Shu munosabat bilan Davlat obligatsiyalari va xazina biletlarini chiqarish ham davlat resurslarining hajmini ko'paytiradi. Moliyaviy siyosat real moliyaviy imkoniyatlarni hisobga olgan holda ishlab chiqilishi va tatbiq etilishi zarur. Sarflar (xarajatlar) moliya resurslarining ko'payganidagina o'sishi mumkin. Bu, eng avvalo, ishlab chiqarishni moliyalashtirishni bildiradi. Iqtisodiy va moliyaviy siyosatning hamma tadbirlari, bir tomondan, aholiga o'z daromadlarini oshirish imkoniyatini berish, ikkinchi tomondan esa tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish uchun maqbul sharoitlarni yaratishga qaratilishi kerak. Moliyaviy siyosatning tubdan o'zgarishiga mos ravishda moliya mexanizmi ham qayta qurilmog'i lozim. Moliya mexanizmini qayta qurishning maqsadi bozor munosabatlari asosida ijtimoiy ishlab chiqarish samaradorligiga uning ta'sirini



kuchaytirish, moliya resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirishni ta'minlashdir. Moliya mexanizmini qayta qurish negizida korxona, tashkilotlar ishining yakuniy natijalarini yaxshilash uchun xo'jalik tashabbuskorligi va mas'uliyatini butun choralar bilan kuchaytirish talab qilinadi.

Jahon miqyosidagi murakkab jarayonlarni va mamlakatimiz bosib o'tgan taraqqiyot natijalarini chuqur tahlil qilgan holda keyingi yillarda "Inson qadri uchun" tamoyili asosida xalqimizning farovonligini yanada oshirish, iqtisodiyot tarmoqlarini transformatsiya qilish va tadbirkorlikni jadal rivojlantirish, inson huquqlari va manfaatlarini so'zsiz ta'minlash hamda faol fuqarolik jamiyatini shakllantirishga qaratilgan islohotlarning ustuvor yo'nalishlarini belgilash maqsadida taraqqiyot strategiyasida ham moliyaviy siyosatga alohida e'tibor qaratilgan. Moliyaviy siyosatning asosini davlat budjeti daromadlari va davlat budjeti xarajatlari tashkil qiladi. Mamlakatning iqtisodiy o'sishining asosiy ko'rsatkichlaridan tashqi savdoning o'sishi, YalIM ning kishi boshiga to'g'ri kelish ko'rsatkichlari, davlat budjetida daromadlarning xarajatlardan yuqori ekanligi ko'rsatib beradi.

1-jadval: 2024-yil uchun O'zbekiston Respublikasi konsolidatsiyalashgan budjetining jamlanma parametrlari (mlrd so'mda) ^[5]

№	Ko'rsatkichlar	2024-yil uchun prognoz
I.	Konsolidatsiyalashgan budjet daromadlari	375 030,5
1.	Davlat budjeti daromadlari	270 403,1
2.	Davlat maqsadli jamg'armalari daromadlari	55 253,3
3.	O'zbekiston Respublikasi Tiklanish va taraqqiyot jamg'armasiga tushumlar	18 871,7
4.	Budjet tashkilotlarining budjetdan tashqari jamg'armalariga tushumlar	30 502,3
II.	Konsolidatsiyalashgan budjet xarajatlari	427 640,3
1.	Davlat budjeti xarajatlari	280 725,4
2.	Davlat maqsadli jamg'armalari xarajatlari	85 813,9
3.	O'zbekiston Respublikasi Tiklanish va taraqqiyot jamg'armasi mablag'larining sarflanishi	18 848,7
4.	Budjet tashkilotlarining budjetdan tashqari jamg'armalari mablag'larining sarflanishi	30 502,3
5.	Tashqi qarz hisobidan davlat dasturlariga xarajatlar	11 750,0
III.	Davlat maqsadli jamg'armalariga transfertlar	32 195,4
IV.	Davlat budjetiga transfertlar	10 300,0
V.	Konsolidatsiyalashgan budjet saldosi	-52 609,9
VI.	Davlat budjeti va davlat maqsadli jamg'armalari saldosi	-40 882,9
VII.	Davlat qarzlarini so'ndirish	32 271,0

Konsolidatsiyalashgan budjet ^[7] – O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan moliya yili yakunlari bo'yicha tahliliy maqsadlar uchun hamda budjet tizimi budjetlarining barcha tushumlari va xarajatlarini hamda O'zbekiston Respublikasi Tiklanish va taraqqiyot jamg'armasining mablag'larini, ular o'rtasidagi transfertlarni hisobga olmagan holda hisobga olib borish uchun tuziladigan budjet tizimidir.

Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot ^[7] – budjet hisobotlari hamda Tiklanish va taraqqiyot jamg'armasining daromadlari va xarajatlari ijrosi to'g'risidagi hisobotdan foydalangan holda Iqtisodiyot va moliya vazirligi tomonidan tuziladigan hisobot bo'lib yil davomida kutilayotgan moliyaviy ko'rsatkichlarni o'zida mujassam qiladi. Birinchi jadvaldan ko'rinib turibdiki bugungi kunda davlat budjeti parametrlari asosan davlat budjeti daromadlariga, davlat budjeti xarajatlariga, transfer to'lovlariga hamda davlat qarzlarini so'ndirishga yo'naltirilgan bo'ladi. 2024-yil uchun davlat budjeti daromadlari umumiy qiymati 375 030,5 mlrd so'ni tashkil qilishi kutilmoqda, shundan, Davlat budjeti daromadlari 270 403,1 mlrd so'mni, Davlat maqsadli jamg'armalari daromadlari 55 253,3 mlrd so'mni, O'zbekiston Respublikasi Tiklanish va taraqqiyot jamg'armasiga tushumlar 18 871,7 mlrd so'mni hamda Budjet tashkilotlarining budjetdan tashqari jamg'armalariga tushumlar 30 502,3 mlrd so'mni tashkil etmoqda.

Davlat budjeti xarajatlari esa o'z navbatida 5 ta asosiy sohaga yo'naltirilganligini ko'rishimiz mumkin. Davlat budjeti xarajatlarining umumiy qiymati 427 640,3 mlrd so'mni tashkil etganligini ko'rishimiz mumkin. Bu shuni anglatadiki, davlat budjeti 2024-yil yakunlariga ko'ra saldosi – 52 609,9 mlrd so'mni tashkil etilishi kutilmoqda.

**2-jadval: 2024-yil uchun O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlari prognozi**

№	Ko'rsatkichlar	2024-yil uchun prognoz
1.	Yalpi ichki mahsulot, mlrd so'm	1 301 759
2.	Yalpi ichki mahsulotning o'sish sur'ati, foizda	5,6-5,8
3.	Iste'mol narxlari indeksi, o'tgan yilning dekabr oyiga nisbatan, foizda	8-10
4.	Sanoat mahsulotlarining o'sish sur'ati, foizda	6,0
5.	Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaliklarida ishlab chiqarishning o'sish sur'ati, foizda	4,0
6.	Xizmatlar ko'rsatishning o'sish sur'ati, foizda	6,1

Ikkinchi jadvalda 2024-yil uchun O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlari prognozi ko'rsatib o'tilgan. Yalpi ichki mahsulot ulushi 1 301 759 mlrd so'mni tashkil etishi kutilmoqda, foizda o'sish surati esa 5,6–5,8 tashkil etishi kutilmoqda, istemol narxlar indeksi esa o'tgan yildagi dekabr oyiga nisbatan 8-10 foizni tashkil etmoqda. Sanoat mahsulotlarining o'sish suratlari 6 foizni, qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaliklarida ishlab chiqarishning o'sish sur'ati 4 foizni, xizmatlar ko'rsatishning o'sish sur'ati 6,1 foizni tashkil etmoqda. O'tgan yilgi ko'rsatkichlarga nisbatan solishtiriladigan bo'lsa, Yalpi ichki mahsulot 1 068 044 mlrd so'mni tashkil qilgan edi, Yalpi ichki mahsulotning o'sish sur'ati 5,3 foizni tashkil etgan edi, 2024-yilda esa 5,6-5,8 foizni tashkil etmoqda va o'sganligini ko'rishimiz mumkin. Ammo xizmatlar ko'rsatishning o'sish sur'ati pasayganligini ko'rishimiz mumkin, ya'ni 2023-yilda 6,7 foizni 2024-yil yakunlari bo'yicha 6,1 foizni tashkil etmoqda ^[6].

3-jadval: 2024-yil uchun Qoraqalpog'iston Respublikasi budgetining, viloyatlar hamda Toshkent shahar mahalliy budgetlarining daromadlari va xarajatlari prognozlari (mlrd so'mda)

№	Hududlar nomi	Daromadlar*	Xarajatlar**
1.	Qoraqalpog'iston Respublikasi	3 069,3	5 147,3
2.	Andijon viloyati	4 087,3	6 001,1
3.	Buxoro viloyati	4 232,4	4 593,5
4.	Jizzax viloyati	2 415,6	3 304,2
5.	Qashqadaryo viloyati	4 879,1	5 806,2
6.	Navoiy viloyati	2 904,1	3 086,6
7.	Namangan viloyati	3 564,7	5 548,7
8.	Samarqand viloyati	5 191,7	6 780,2
9.	Surxondaryo viloyati	3 104,5	4 937,3
10.	Sirdaryo viloyati***	1 502,1	2 403,9
11.	Toshkent viloyati	5 668,0	6 185,3
12.	Farg'ona viloyati	5 399,0	7 342,6
13.	Xorazm viloyati***	2 879,0	4 082,8
14.	Toshkent shahri***	9 163,3	9 677,2
	Jami	58 060,1	74 896,7

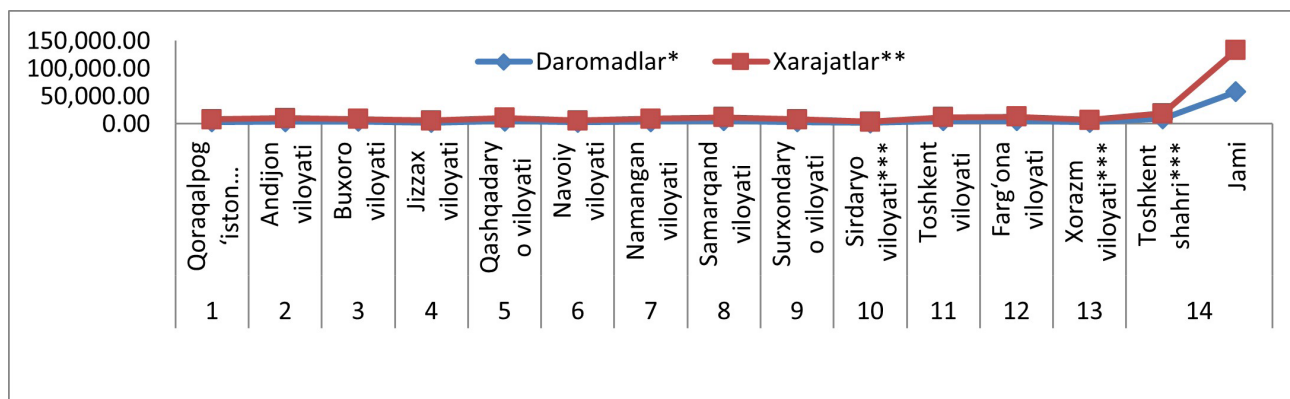
* Tamaki, alkohol mahsulotlari, shu jumladan pivo (import qilingan mahsulotlardan tashqari) hamda mobil aloqa xizmatlari uchun aksiz solig'i bo'yicha transfertlarni inobatga olmagan holda.

** Mahalliy budgetlar hisobidan so'ndiriladigan davlat qarzig'a xizmat ko'rsatish bilan bog'liq xarajatlarni inobatga olgan holda.

*** Davlat tibbiy sug'urta jamg'armasiga transfertlar – 2 848,3 mlrd so'm (shundan Sirdaryo viloyati – 842,4 mlrd so'm, Xorazm viloyati – 4,2 mlrd so'm, Toshkent shahri – 2 001,7 mlrd so'm).



Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, 2024-yilda mahalliy budjetning daromadlaridan harajatlari yuqori ekanligini ko'rishimiz mumkin. 2024-yilda ja'mi mahalliy budjetning daromadlari 58 060,1 mlrd so'mni tashkil etib xarajatlar esa 74 896,7 mlrd so'mni tashkil etmoqda. Mahalliy budjet hisobidan eng yuqori daromadlarga ega bo'lgan viloyatlar Toshkent viloyati 5 668,0 mlrd so'm, Farg'ona viloyati 5 399,0 mlrd so'm hamda Toshkent shahri 9 163,3 mlrd so'mni tashkil etganligini ko'rishimiz mumkin. Mahalliy budjet hisobidan eng yuqori xarajatlarga ega bo'lgan viloyatlar esa Farg'ona viloyati 7 342,6 mlrd so'mni, Samarqand viloyati 6 780,2 mlrd so'mni hamda Toshkent shahri esa 9 677,2 mlrd so'mni tashkil etmoqda.



2-rasm: 2024-yil uchun Qoraqalpog'iston Respublikasi budjetining, viloyatlar hamda Toshkent shahar mahalliy budjetlarining daromadlari va xarajatlari prognozlarini gistogrammasi

Mahalliy budjet hisobidan eng kam daromadga ega bo'lgan viloyat Sirdaryo viloyati hisoblanib 1 502,1 so'mni tashkil etmoqda hamda 2 403,9 mlrd so'm mahalliy budjet xarajatlari bilan eng kam ko'rsatkichni qayd etmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Moliyaviy siyosat mamlakatning iqtisodiy o'sishida, aholini turmush farovonligini yaxshilashda, YaIM ning aholi jon boshiga to'g'ri keladigan miqdorini oshirishda, mahalliy budjet daromadlarini oshirishda hamda mahalliy budjet xarajatlari kamaytirishda muhim o'rin tutadigan asosiy soha hisoblanadi.

Bugungi kunda har bir mamlakat oldida tabiiy resurslar zahirasining kamayishi ekologik muammolar, yashil iqtisodiyotga o'tish va barqaror biznesni ta'minlash bo'yicha moliyaviy texnologiyalarni ham ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Tadqiqotda ishlab chiqilgan amaliy taklif va tavsiyalar moliya tizimining amal qilish mexanizmini yaxshilashda keng foydalanilishi mumkin.

Ilmiy ishning asosiy yangiliklari quyidagilardan iborat:

- moliya tizimining amal qilish mexanizmi va uning umumnazarini asoslari o'rganildi;
- moliya tizimining mazmuni, mexanizmining asosiy jihatlari o'rganildi;
- moliya tizimining asosiy sohasi va faoliyat yuritish yo'nalishlari o'rganildi;
- moliya tizimining institutsional asoslari o'rganildi;
- moliya tizimini amal qilish mexanizmini amaldagi holati tahlil etildi;
- O'zbekiston Respublikasi davlat byudjeti holati tahlil etildi;
- moliya tizimini amal qilinishini ta'minlashda mamlakat byudjet-soliq siyosati tahlil etildi;
- moliyaviy tizimini barqaror rivojlanishini ta'minlashda bank tizimining natijalari tahlil etildi;
- moliya tizimi mexanizmini takomillashtirish yo'llari bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi;
- davlat va munitsipal byudjet holatini takomillashtirish yo'nalishlari bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi;
- O'zbekiston Respublikasida moliya tizimini mustahkamlashda soliqlik yukini pasaytirish yo'llari bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

**Foydalanilgan adabiyotlar.**

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947 son Farmoni. standart.uz/news/view?id=1032
2. "2022–2026-YILLARGA mo'ljallangan yangi o'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi o'zbekiston respublikasi prezidenti Farmoni. lex.uz/uz/docs/-5841063
3. The role of budgeting in realizing a green economy and economic growth. S N Hidayati, J Suyono and D D Hartomo. 9th International Conference on Sustainable Agriculture and Environment.
4. Sabirin A, Budi A A, Adhiyaksa F D, Aurelya B C, Ridwan S, Lesmana J R, Alifta F D 2022 KnE Social Sciences 3rd INCLAR
5. 2024-yil uchun o'zbekiston respublikasining davlat budjeti to'g'risida. Qonunchilik palatasi tomonidan 2023-yil 21-noyabrda qabul qilingan, Senat tomonidan 2023-yil 20-dekabrda ma'qullangan.
6. 2023-yil uchun o'zbekiston respublikasining davlat budjeti to'g'risida. Qonunchilik palatasi tomonidan 2022-yil 22-dekabrda qabul qilingan, Senat tomonidan 2022-yil 27-dekabrda ma'qullangan.
7. O'zbekiston Respublikasining konsolidatsiyalashgan budjeti tarkibiga kiritiladigan davlat maqsadli jamg'armalarining ro'yxatini tasdiqlash to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 19.11.2019 yildagi 917-son.

Internet saytlari

8. www.unep.org
9. www.oecd.org
10. <https://unfccc.int/>
11. www.worldbank.org
12. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_subjects_index_e.htm
13. <https://www.stat.uz/uz/>
14. <https://lex.uz/>

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.